MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI VAZIRLIGI

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI VAZIRLIGI

NIZOMIY NOMIDAGI TOSHKENT DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI

PEDAGOGIKA VA PSIXOLOGIYA FAKULTETI

“UMUMIY PSIXOLOGIYA” KAFEDRASI

«YOSHLAR TA'LIM-TARBIYASI JARAYONIDA PSIXOLOGIK YETUKLIKNI SHAKLLANTIRISH VA RIVOJLANTIRISHNING ILMIY-AMALIY ASOSLARI»

RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY ANJUMANI

MAQOLALAR TO‘PLAMI

Toshkent – 2023 yil

“Yoshlar ta’lim-tarbiyasi jarayonida psixologik etuklikni shakllantirish va rivojlantirishning ilmiy-amaliy asoslari” mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy anjumani материаллари. – Toshkent: , 2023. – 792 bet.

Mazkur to‘plamda psixologiya sohasidagi respublikamizdagi taniqli olim va mutaxassislar, o‘rta umumta’lim maktablarining o‘qituvchilari, tadqiqotchilar, magistrlar hamda iqtidorli talabalarning amaliy psixologiya , O‘zbekistonda sifatli ta’lim: omillar, muammolar, echimlar; zamonaviy axborot muhitida yoshlar ta’lim-tarbiyasi muammosi; psixologik etuklikni ta’minlashning ijtimoiy-psixologik usullari hamda globallashuv davrida yoshlardagi xulq-atvor agressiyasi muammosi va uning echimlari bo‘yicha yangicha yondashuvlar, amaliy echimlarga bag‘ishlangan maqolalar kiritilgan.

Anjuman materiallaridan ta’lim muassasalarining professor-o‘qituvchilari, ilmiy xodim-izlanuvchilar, mustaqil tadqiqotchilar, talabalar va sohaga qiziquvchilar foydalanishlari mumkin.

Tahrir hay’ati:

Akramova F.A	Nizomiy nomidagi TDPU “Umumiy psixologiya” kafedrasi professori v.b, ps.f.d.
Juraeva S.N	Nizomiy nomidagi TDPU “Umumiy psixologiya” kafedrasi professori v.b, ps.f.d.
Axmedova M.X	Nizomiy nomidagi TDPU “Umumiy psixologiya” kafedrasi dotsenti, ps.f.d.
Nazirova L.V	Nizomiy nomidagi TDPU “Umumiy psixologiya” kafedrasi dotsenti, ps.f.d.
Abdullaeva R.M	Nizomiy nomidagi TDPU “Umumiy psixologiya” kafedrasi dotsenti, ps.f.n.
Jurakulova D.Z	Nizomiy nomidagi TDPU “Umumiy psixologiya” kafedrasi katta o’qituvchisi, psixologiya fanlari bo’yicha falsafa doktori PhD.

Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti Pedagogika va psixologiya fakulteti “Umumiy psixologiya” kafedrasi mudiri ***X.A.Tillashayxovaning umumiy tahriri ostida***

To‘plamga kiritilgan maqola va tezislardagi dalil, raqam va ma’lumotlarning to‘g‘riligiga mualliflar mas’uldirlar.

Anjuman materiallari Toshkent davlat pedagogika universiteti ilmiy-uslubiy kengashining 2023 yil ____ _____ dagi № ___ - sonli qarori bilan nashrga tavsiya etilgan.

KIRISH SO'ZI

A.G'.Qirg'izboev
Nizomiy nomidagi Toshkent Davlat Pedagogika Universiteti rektori,
tarix fanlari doktori, professor

Muhtaram Prezidentimiz Shavkat Mirziyoev tomonidan mamlakatimizda Taraqqiyot strategiyasini yanada yangi bosqichga ko'tarish borasida olib borilayotgan keng ko'lamli va shiddatli islohotlar tufayli yangi-yangi tashabbuslar, dastur va rejalar faoliyatimiz mezoniga aylandi. Xalqimiz ko'nglidagi orzu-intilishlar ifodasi bo'lgan bunday ezgu harakatlar hayotimizni sifat jihatidan butunlay o'zgartirishga xizmat qilmoqda. «Yoshlar – kelajagimiz» dasturi, joylarda aholi bilan muntazam o'tkazib kelinayotgan jonli muloqotlar, sayyor qabullar, davlat xizmatlari ko'rsatish sohasidagi yangiliklar – bularning barchasi tarixan qisqa muddatda islohotlarimizga ulkan hayotbaxsh qudrat bag'ishlagani noyob ijtimoiy hodisadir. Eng muhimi, yurtimizda boshlangan bu mislsiz yangilanishlar tobora jadal tus olmoqda. Bu tashabbuslar O'zbekistonda amalga oshirilayotgan Taraqqiyot strategiyasi[1] markazida inson, xalq va davlat manfaatlari o'zak va bosh g'oya, ustuvor maqsad bo'lib turgani va bizni ulkan amaliy ishlarga undayotganini yana bir bor yaqqol tasdiqlamoqda.

Ma'rifatparvar shaxs Abdurauf Fitrat o'sib kelayotgan kelajagamiz nihollariga quyidagicha ta'rif beradi: "Bolalar axloqiy tarbiyani muhitdan oladilar, boshqacha qilib aytganda, bolalar suvga o'xshaydilar, suv idishning shaklini olganidek, bolalar ham muhitning odat, axloqini qabul qiladilar"[2].

Inson borki, kelajakda o'z farzandlarining xuzur-halovatini, baxt-saodati va kamolini ko'rishni orzu qilib yashaydi. Shu yo'lda kurashadi, mehnat qiladi, kerak bo'lsa jonini ham ayamaydi. Zero, bolalarini har tomonlama barkamol qilib tarbiyalash, ularning boshini qovushtirib, xo'jalik yuritish va oila tebratishga o'rgatish, jamiyatning iqtisodiy hamda ijtimoy taraqqiyotini tezlashtirishga munosib hissa qo'shadigan bunyodkor va ijodkor, qa'tiyatli va e'tiqodli, yurtparvar avlodni voyaga etkazishga ko'maklashish har bir oila, har bir ota-onaning davlat va jamiyat oldidagi muqaddas burchidir.

Shunday ekan, bugungi kunda bizning maqsadimiz, farzandlarimizni ta'lim-tarbiyada mustaqil va keng fikrlash qobiliyatiga ega bo'lgan, ongli yashaydigan, komil insonlar etib

---

[1] Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022 йил 28 январдаги ПФ-60-сон «2022-2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси тўғрисида»ги Фармони, http://lex.uz.

[2] Ўзбекистон Республикаси Мусулмонлар идораси Тошкент вилояти вакиллиги расмий веб – сайти. http://fitrat.uz/yoshlar-manaviyatiga-arshi-kurash

tarbiyalash vazifasi ekanligini anglashimiz zarur.

Bu borada Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti Pedagogika va psixologiya fakultetida bo‘lib o‘tadigan «Yoshlar ta’lim-tarbiyasi jarayonida psixologik etuklikni shakllantirish va rivojlantirishning ilmiy-amaliy asoslari» mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjuman kun tartibida:

1. Sifatli ta’lim: omillar, muammolar, echimlar;
2. Zamonaviy axborot muhitida yoshlar ta’lim-tarbiyasi muammosi;
3. Psixologik etuklikni ta’minlashning ijtimoiy-psixologik usullari;
4. Globallashuv davrida yoshlardagi xulq-atvor agressiyasi muammosi va uning echimlari.

Masalalarining keng muxokama maydoniga qo‘yilgani taxsinga sazovordir.

Mazkur konferensiyaning ishiga ulkan muvaffaqiyatlar tilayman.

TABRIK SO‘ZI

B.S.Abdullayeva

Nizomiy nomidagi TDPU ilmiy ishlar va innovatsion rivojlanish prorektori,
pedagogika va psixologiya fanlari doktori, professor

Jahonda psixologik ta’lim jarayonida talabalarning o‘quv faoliyati motivatsiyasining o‘ziga xos jihatlarining psixologik mexanizmlarini o‘rganish masalalariga alohida e’tibor qaratish dolzarblashib bormoqda. Mazkur muammoning dolzarbligi «Ta’lim sub’ektida ijodiy imkoniyatlarini amalga oshirishni ta’minlash, motivini kuchaytirishi muhim ekanligi»[3] hamda Ta’lim sohasidagi xalqaro tashkilot Education International hujjatlarida ta’lim beruvchi va ta’lim oluvchi shaxsiga alohida talablar qo‘yilganligi[4] bilan ham izohlanib, bu masalaga alohida e’tibor berib kelinmoqda. Bu borada pedagogik ta’limda talabalar o‘quv motivlarini shakllantirishga e’tibor berish, motivlarini shakllantirishning yangicha institutsional asoslarini yaratish zarurati dolzarb muammolardan bo‘lib qolmoqda. Jahon ta’lim va ilmiy muassasalarida psixologik ta’lim jarayonida talabalarning o‘quv faoliyati motivatsiyasini shakllanish mexanizmlarini o‘ziga xos konsepsiyasini ishlab chiqish masalalarini o‘rganish bo‘yicha ilmiy tadqiqotlar olib borilmoqda. Bu borada talabalarning o‘quv faoliyati motivatsiyasini kuchaytirish, psixologik komponentlarini tahlil qilish, o‘quv faoliyati samadorligiga ta’sir etuvchi psixologik usullarini ilmiy tadqiq etishga e’tibor qaratish zarurati dolzarb ahamiyatli bo‘lib qolmoqda.

Respublikamizda so‘nggi yillarda ta’lim tizimida o‘qituvchilarni tayyorlash, ilmiy faoliyatini qo‘llab-quvvatlashning zarur huquqiy-me’yoriy asoslari yaratildi. «Ta’lim oluvchilarda ilmiy tafakkurni rivojlantirish, pedagog kadrlarni ilmiy salohiyatini oshirib borish, ilm-fan va texnologiyalarni rivojlantirishning ustuvor yo‘nalishlari bo‘yicha yuqori malakali mutaxassislarni tayyorlab borish...»[5] strategik vazifalar belgilanib, ilmiy pedagog kadrlar tayyorlash sifatini oshirish, bo‘lajak pedagoglarda o‘quv-ilmiy faoliyat motivatsiyasini shakllantirish yuzasidan ilmiy tadqiqotlarni chuqurlashtirishga qaratilgan yangicha nazariy echimlarni topish imkoniyatlari yaratilganligini qayd etish maqsadlidir.

Xulq-atvor va faoliyat motivatsiyasi muammosi psixologiyadagi asosiy muammolardan biri hisoblanadi. Shaxs motivatsion sohasini o‘rganishda nazariy va eksperimental

---

[3] https://eduherald.ru/ru/article/view?id=17804

[4] Стратегия Европейского Союза в области образования и профессиональной подготовки (ET2020) //Гаськов В.В. Согласование стратегических целей и индикаторов профессиональной подготовки кадров с международными рекомендатsiями и опытом. 2018. – С.11.

[5] Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 29 октябрдаги ЎРҚ 576-сон «Илмий-фан ва илмий фаолият тўғрисида»ги Қонуни/https://lex.uz/docs/4571490.

yondashuvlarning xilma-xilligi kuzatiladi. Buning asosiy sabablaridan biri eng avvalo, zamonaviy psixologik maktablarning turli falsafiy yo‘nalishlari, ikkinchidan, bu hodisaning ziddiyatlarga to‘laligi va murakkabligi bilan bog‘liqdir.

So‘nggi yillarda psixologik ilmiy adabiyotlarda o‘quv-ilmiy faoliyatiga bo‘lgan motivatsiya masalalariga alohida e’tibor qaratilmoqda. Chunki motivlar masalasi mohiyatan o‘quv-ilmiy faoliyatining sifati haqidagi masaladir. Tashqi, utilitar motivlarning ustunligi o‘qitishning rasmiy tabiat kasb etishiga, ijodiy yondashuv, o‘quv va ilmiy maqsadlarini mustaqil belgilashning yo‘qligiga olib keladi. Ma’lumki, ta’lim olishga ya’ni o‘qishga va ilm olishga bo‘lgan xuddi mana shu salbiy yoki befarq munosabat tahsil oluvchilarning o‘zlashtirish darajasining past bo‘lishi yoki o‘zlashtirishning umuman bo‘lmasligiga sabab bo‘lishi mumkin.

Bo‘lajak o‘qituvchilar o‘quv-ilmiy faoliyatiga bo‘lgan motivatsiyasini o‘rganishga bag‘ishlangan ko‘plab ilmiy ishlar o‘rganilgan. Biroq motivatsiyaning psixofiziologik omillari va o‘quv-ilmiy faoliyatining muvaffaqiyati orasidagi aloqadorlik masalasi etarli darajada o‘rganilmagan. So‘nggi yillarda yarim sharlar orasidagi assimetriyaning boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining o‘quv jarayoniga ta’sirini o‘rganishga bag‘ishlangan ishlar soni ortib bormoqda. Shu bilan birga, o‘qishga bo‘lgan motivatsiyani psixologik va psixofiziologik omillarni hisobga olgan holda yosh mutaxassislarni tayyorlashning sifatini oshirish omili sifatida o‘z vaqtida tashhis qilish va korreksiya qilish psixologlarning dolzarb vazifasi hisoblanadi. Bu erda muammo individual psixologik va psixofiziologik xususiyatlarni hisobga olgan holda, psixologik va o‘qituvchiik ta’sirning o‘qishga nafaqat eng yaxshi darajada rag‘batni uyg‘otadigan, balki tahsil oluvchi shaxsining maksimal darajada rivojlanishi va imkoniyat, qobiliyat va salohiyatlarini amalga oshirishiga yordam beradigan zarur metodlarini topishdan iborat.

Tahsil oluvchilarning motivatsion sohasini shakllantirishning asosi bo‘ladigan zarur o‘qish jarayonini qurish zamonaviy ta’limining eng dolzarb muammolaridan biri hisoblanadi. Psixik hodisalarning darajaviy tuzilishi g‘oyasi psixologiyada keng tarqalgan va tadbiq etib kelinmoqda va bu bejiz emas, zero darajali tuzilish haqidagi tasavvurlar turli psixik hodisalarning muayyan tizimga keltirilgan modellarini hosil qilish imkoniyatini beradi. Shaxs motivatsion sohasida o‘z darajasi va murakkabligiga ko‘ra turlicha bo‘lgan motivatsion hodisalarning mavjudligi darajaviy tuzilishi haqidagi g‘oyalarning bu yo‘nalishda ham samarali qo‘llash uchun sharoit yaratadi. Inson motivatsion sohasining ierarxik darajaviy tuzilishi masalasi motivatsiya bilan bog‘liq eng o‘tkir va keskin bahslarga sababchi bo‘luvchi muammolardan biridir. Tahsil oluvchilarning motivatsion sohasini shakllantirishning asosi bo‘ladigan zarur o‘qish jarayonini qurish zamonaviy ta’limining eng dolzarb muammolaridan biri hisoblanadi.Shu munosabat bilan, OTMda talabalarni o‘qishga bo‘lgan motivatsiyasining mavjud holati va ularning o‘quv faolligiga qo‘yiladigan zamonaviy talablar orasida; talabalarning motivatsion sohasini boshqarish bo‘yicha ilmiy asoslangan

tavsiyalarda amaliyotga bo‘lgan ehtiyojlar va buning uchun etarli ilmiy-psixologik bilimlarning yo‘qligi orasida ziddiyatlar paydo bo‘ladi.Bo‘lajak o‘qituvchi-talabalarining motivatsion sohasini o‘rganish alohida ahamiyatga ega, chunki bu kasbga o‘rganish (kasbni o‘rganish) jarayonida boshqalardan farqli o‘laroq, bo‘lajak psixologlarda ilmiy psixologiya asoslarini bilish, o‘zlarini, jumladan, o‘z motivatsion sohasini o‘zgartirish imkoniga ega. Ilmiy innovvatsion tafakkur, o‘quv-ilmiy faoliyat, o‘quv-ilmiy xatti-harakat hodisalari bilan bog‘liq bo‘lgan aynan psixologik muammolar so‘nggi o‘n yilliklarda ko‘plab fanlardagi tadqiqotchilarning jiddiy e’tibor ob’ektiga aylandi, bu zamonaviy ijtimoiy amaliyot talablaridan kelib chiqmoqda.

Talabalarning kasb yo‘naltirilganligi shaxsning tipologik xarakteristikasi, uning yaxlitligining ifodasi; qadriyatli strukturasi, xususiyatlar majmui; kasbiy o‘zligini aniqlashning o‘zagi; ichki holatlar (motivlar, ustanovkalar, qadriyatlar) tizimi hisoblanadi. Kasbga yo‘naltirishning yuqori darajasi shaxsning energiya va ijodiy potensialini uyg‘otadi va faollashtiradi.

Talabaning o‘quv faoliyatini motivatsion qo‘llab-quvvatlashning komponentlari ba’zi xususiyatlar bilan tavsiflanadi. Diqqat-e’tiborni o‘quv vaziyatiga jamlash talabalar o‘quv faoliyatining ajralmas tarkibiy qismi bo‘lib qolmoqda. Chunki, OTM sharoitlarida, diqqat-e’tiborning mazmuni o‘quv jarayonining maqsadlarining keng ko‘lamliligi, diqqat-e’tibor ob’ektlar sonining oshishi, o‘quv ishining turlari va usullarining turli-tumanligi, bo‘lajak mutaxassisning kasbiy tayyorlanganligi darajasi bog‘lq bo‘ladigan talabaning o‘quv faoliyati natijalariga maktabdagiga qaraganda sifat jihatdan talablar bilan bog‘liq holda murakkablashadi.

Yoshlarni o‘quv-ilmiy faoliyati murakkab tuzilishga ega: bu ko‘plab tarmoqlangan jarayonlarning ajralmas natijasidir va ularni barcha jihatlari birligida ko‘rib chiqish kerak. Biroq, uning yadrosi o‘ziga xos o‘quv-ilmiy tafakkur bo‘lib, u innovatsiyalarni rivojlantirish va amalga oshirishning barcha bosqichlariga xizmat qiladi va ularning sifatli, samarali, amaliy qo‘llanilishini ta’minlaydi. Bunday fikrlash kamdan-kam hollarda o‘z-o‘zidan paydo bo‘ladi. Odatda, u uzoq vaqt davomida fikrlash jarayonlarini rag‘batlantiradigan qulay muhitda tuziladi, shuning uchun yoshlarni o‘quv-ilmiy faoliyatga tayyorlash iloji boricha tezroq amalga oshirilishi kerak.

Yuqorida keltirilgan taxlil asosida quyidagi xulosalarga kelindi:

talabalar o‘quv-ilmiy faoliyatini tashkil etishda motivatsion tizimning kognitiv, emotsional, ijtimoiy komponentlarini bilish zarurdir; talabalarda o‘quv-ilmiy faoliyat motivining dinamik tarzda namoyon bo‘lishida kasbiy tasavvurlar, kasbiy yo‘nalganlik, tanlangan kasbdan qoniqqanlik, kasbiy etiyojlar ierarxiyasini refleksiv darajada tahlil qilish omillari muhim ahamiyatga ega.

KEKSALIK BIOLOGIK VA PSIXOLOGIK HODISA SIFATIDA

Jumayeva Guljahon O'ralovna
TerDU Psixologiya kafedrasi o'qituvchisi

Qarilik, keksalik (qarish) - organizm hayotining yoshga bog'liq muayyan bir davri, muqarrar ravishda yuz beradigan jarayon. A'zo va sistemalarda o'ziga xos o'zgarishlar ro'y berib boradi, bu esa asta-sekin organizmning hayotga moslashuv imkoniyatlari susayishiga olib keladi. Bu yoshning eng muhim xususiyatlaridan biri yosh o'zgarishi bilan kechadigan genetik programmalashtirilgan jarayonning qarishini bildiradi. Qarilik murakkab bioijtimoiy psixologik hodisadir. Biologik jarayon sifatida qarilik organizmning keksayishi, o'lim ehtimolining ortishi bilan bog'liq. Ijtimoiy hodisa sifatida keksalik nafaqaga chiqish, ijtimoiy statusning o'zgarishi, muhim ijtimoiy rollaming yo'qolishi bilan bog'lanadi. Psixologik darajada bu ro'y bergan o'zgarishlarni anglash va unga muvaffaqiyatli moslashishdan iborat. Dastlab organizm faoliyatining sekin-asta susayishida kuzatiladi. Bu yoshdagi insonlarning jismoniy kuchi, energiyaning umumiy zaxirasi yoshlik davriga nisbatan ancha kamayganligini kuzatish mumkin. Insonning qon aylanish va immun tizimi ham susayadi. Qarish jarayoni insonning nerv sistemasiga ham ta'sir qiladi. Dastlab uning sezgirligi kamayadi, tashqi ta'sirlarga organizmning sekin reaksiya bildirishi, turli sezgi organlari sezgirligining pasayishi kuzatiladi.

Qarilik davrida ko'pchilik insonlar u yoki bu ma'lumotni olish uchun ko'proq vaqt sarflayotganligini his qilishadi. Qarish jarayonining natijalari insonning eshitish sezgirligining susayishida kuzatiladi. Fozard (1990)ning tadqiqotlaridan ma'lum bolishicha, bu yoshdagi insonlarda eshitishning susayishi qariyalarning uchdan bir qismida, ko'proq erkaklarda kuzatiladi. Bu yoshdagi insonlarning ko'pchiligida ko'rishning turlicha buzilishlari kuzatilishi mumkin. Ko'z gavhari elastikligining yo'qotilishi hisobiga predmetlarga nazar tashlash qobiliyatining susayishini payqash mumkin. Ko'z gavhari strukturasining o'zgarishi aniq ko'rmaslikka, keyinchalik kataraktaga olib kelishi mumkin. Qariyalardagi o'zgarishlardan biri sifatida ko'rish o'tkirligining susayishida, mayda detallarni farqlashning qiyinchiligida namoyon boladi. Bunday o'zgarishlar bifokal va trifokal ko'zoynaklar bilan to'ldirilishi mumkin. Qariyalarda ko'rish sezgirligining o'zgarishi ko'p jihatdan psixofizik funksiyalar dinamikasi bilan ko'p jihatdan bogliq. Qariyalarda ranglarni ajratish ham birmuncha susayadi, faqat sariq rangni ajratish 50 yoshdan keyin ham o'zgarmaydi. Ta'm bilish sezgilari ham qariyalarda qariyb o'zgarmaydi. Bartoshukning (1990) tadqiqotlaridan ma'lum bo'lishicha, shirinni sezish qobiliyati o'zgarmaydi. M. Spitzer (1988)ning tadqiqotlaridan ma'lum bo'lishicha, achchiqni sezish biroz kamayadi. Ta'm bilish sezgilaridagi

qator o'zgarishlar ba’zan insonning individual xususiyatlariga ham bogliq boladi. Qariyalar ovqatdagi ba’zi komponentlarning ta’mini sezishda qiyinchilikni boshdan kechiradi, bu esa ta’m bilish analizatori emas, balki hid bilish sezgirligining susayishi evaziga sodir boladi. Hid sezgirligining o‘zgarishiga asosiy sabab nerv uchlari va tolalarida karaxtlikning boshlanishidir.

Odamlarning qarilik davri 75 yoshdan keyin boshlanadi yoshdan oshgan kishilar uzoq umr ko‘ruvchilardir), bu fiziologik qarilikdir, bunda akliy va jismoniy quvvat, ma’lum ish qobiliyati, xushchaqchaqlik va atrofga qiziqish saqlanadi. Turli noxush tashqi va ichki ta’sirotlar barvaqt yoki patologik qarikikka olib keladi. Odatda, qarilikning dastlabki belgilari odamda etuklik davridan (shartli ravishda 60 yoshdan) so‘ng boshlanadi. Lekin aslini olganda, qarilik organizmning o‘sishi va rivojlanishi to‘xtagandan keyin sezila boshlaydi. Masalan, 30—35 yoshlarda biologik jarayonlarning faollik darajasi pasaya boshlaydi. Qarish turli to‘qima va a’zolarda bir vaqtda boshlanmaydi va turli darajada kechadi, u organizm hujayralari yashash xususiyatlarining asta-sekin susaya borishidan iborat. Dastlab qarilik tufayli boshlangan o‘zgarishlar amalda organizmning hayot sharoitlarining keskin o‘zgarishlariga moslashuvchanlik jarayonini buzmasada, ammo borabora yosh ulg‘ayib, o‘zgarishlar kuchayganda organizm bunga endi ancha qiynalib moslashadi. Xususan, bu kasallik davrida, jismoniy va ruhiy zo‘riqishlarda bilinadi.

Qarish jarayoni, birinchi navbatda, yuraktomir va nerv sistemasiga ta’sir qiladi; bunda bir faoliyatdan ikkinchisiga o‘tish qobiliyati qiyinlashadi. Tormozlanish jarayonining etarli bo‘lmasligi nerv sistemasi qo‘zg‘aluvchanligining oshishiga olib keladi, shu tufayli atrofdagi narsalarga moslashish va javob reaksiyalari sust ishlanib, sekin yo‘qoladi; emotsional beqarorlik kuchayadi qarilik ko‘pincha turli xil surunkali kasalliklar bilan kechadi, bu barvaqt qarib qolishga olib kelishi mumkin. Umuman yoshga xos o‘zgarishlar bilan kasallanish o‘rtasida ma’lum darajada bog‘liklik bor. Qarilikda organizmning moslanuvchanlik va tiklanish imkoniyatlari susayadi, bu - kasalliklarning avj olishiga va ularning ancha og‘ir o‘tishiga sabab bo‘ladi. Shuning uchun kasallikning oldini olish barvaqt qarishga yo‘l qo‘ymaslikka yordam beradi. Hozirgacha qarilik sabablari to‘g‘risida aniq fikr yo‘q, lekin u bir qadar irsiyatga ham bog‘liq. Ba’zi oilalarda uzoq umr ko‘ruvchilarning nasldan-naslga o‘tganligi ma’lum. Ayollarda qarilikning erkaklarga nisbatan kechroq kuzatilishi genetik apparatning xususiyatlariga va boshqa omillarga (masalan, ayollarda chekish, spirtli ichimliklar ichish kam) ham bog‘liq bo‘lishi mumkin. Ma’lumki, qarilik sur’ati turlicha bo‘ladi: ba’zilarda 75-80 yoshda, hatto ancha keyin ham turli ishlar bilan shug‘ullanish uchun kuchquvvat va imkoniyat bo‘ladi. Biroq yosh o‘tishi bilan barcha odamlarda mehnat qobiliyati pasayadi, salga toliqadi. Shu sababli, yosh o‘tganda kishining ahvoli yaxshi bo‘lsa ham og‘ir ish qilmaslik kerak. qarilik davrida ovqatlanish, mehnat va dam olish rejimiga qat’iy rioya etish, uxlashdan oldin ozroq sayr qilish, chiniqish muolajalari va boshqalar katta ahamiyatga ega. Biroq chiniqish muolajalari turini va muddatini, albatta, vrach bilan

maslahatlashib olgan ma’qul. Aytib o‘tilganlarga amal qilish barvaqt qarilikning oldini oladi va uning maromida kechishiga, shuningdek, odamning jismoniy va ma’naviy imkoniyatlarini iloji

Keksalik davridagi biologik va psixologik o’zgarishlar keksalarning his-tuyg’ularida ham ma’lum bir o’zgarishlarni keltirib chiqaradi. Keksaning umri davomida hayot va jamiyat to’g’risidagi qarashlari, e’tiqod va ehtiyojlari, turmush tarzi, oilaviy mezonlari, farzandini qanday tarbiyalanganligi va uning natijasi, hamda ular hayotining asosiga aylangan, butun borlig’iga o’z izini qoldirgan ijtimoiy o’zgarishlar, biologik jarayonning zaiflashuvi asosida ularning xarakter xislatlarida chekinish, hadiksirash, ishonchsizlik hislarini paydo bo’lishiga sabab bo’ladi. Bunday psixofiziologik o’zgarish va xususiyatlar keksalar hayotida ijtimoiy – psixologik muammolarni keltirib chiqaradi. Bularning barchasi ma’lum darajada depressiv holatlarni paydo qiladi. Shuning uchun ham ko’pchilik qariyalar jizzaki, bola tabiat, injiq bo’lib, o’zlariga nisbatan hurmat – e’tiborni talab qiladigan bo’lib qolishadi.

Xulosa qilib aytganda keksayish davrida ko‘pchilik sensor funksiyalar susayadi. Lekin shuni ta’kidlash joizki, biz yuqorida ko‘rib o‘tgan sensor sezgirlik tiplarining ko‘pchilikda susayishi kuzatilsa-da, bu hammada bir xil emas. Sensor funksiyalarning susayishi, shaxs shug‘ullangan faoliyat turiga bog’liq ravishda o‘zgarish kuzatiladi. Umuman olganda keksalarga hurmat-e’tibor ko’rsatish va e’zozlash hamda ularning el-yurt faoliyati hamda yosh avlod tarbiyasida boy hayotiy tajribasidan foydalanish keksalarning jamiyatda o’zlarining muhim va kerakli shaxs sifatida xis qilib yashahlariga,psixologik jihatdan ish qobiliyatlari va intellektual salohiyatini saqlab qolishlariga,uzoq umr ko’rishlariga hamda hayotlarini qiziqarli o’tishiga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Nishanova Z.T. “Rivojlanish psixologiyasi va pedagogic psixologiya” Toshkent 2018. 433-b.
2. G’oziyev E.G’. “Ontogenez psixologiyasi” Toshkent 2010. 360-b.
3. Ананьев Б.Г. К проблеме возраста в современной психологии / Психология старения и старения: Хрестоматия / Сост. О. В. Краснова, А. Г. Лидеров. М.: Академия, 2003.
4. Анцыферова, Л.И. Развитие личности и проблемы геронтологии. М.: Изд-во «Институт психологии РАН», 2-е издание, исправленное. и дополнение, 2006.
5. Головей, Л.А. Позитивная активность пожилого человека: комплексный подход / Л.А. Головей, О.Ю. Стрижицкая, А. В. Криулина // Психологические исследования. 2014 год. Том 7. № 36.
6. Додонов Б.И. Эмоция как ценность. М.: Политиздат, 1978. 271 с.

МУНДАРИЖА

	F.I.O	MAQOLA NOMI	SAHIFA
1	Qirg‘izboev A.G‘.	Kirish so’zi	3
2	Abdullaeva B.S	Tabrik so‘zi	5
3	Ibragimova G.N	Tabrik so‘zi	8
		YALPI MAJLIS	
4	Shoumarov G‘.B.	Bola shaxsini shakllanishida otaning roli	11
5	Karimova V.M.	Oilada shaxslararo munosabatlar optimallashuvida ona shaxsining o‘rni	14
6	Баратов Ш.Р	Махаллаларда ёшларнинг комил шахс сифатида ривожланишининг психологик компонентлари.	18
7	Umarov B.M.	Yoshlarni axborot-psixologik xurujlardan himoya qilishning ijtimoiy-psixologik masalalari	22
8	Саттаров Э.Н.	Замонавий таълим усулларини қўллаш – ёшларга сифатли таълим беришнинг асоси сифатида	26
9	Akramova F.A.	Yoshlarni psixologik yetukligi namoyon bo‘lishida oilaviy munosabatlarning o‘rni	31
10	Sog’inov N. A.	Amaliyotchi psixologlarni kasbiy etukligini ta’minlashning ijtimoiy-psixologik omillari	34
		1-SHO’BA: SIFATLI TA’LIM: OMILLAR, MUAMMOLAR, YECHIMLAR	39
11	Тиллашайхова Х.А. Акмалова Н.А.	Психологический климат в группе как условие актуализации рефлексивной деятелности в учебно-воспитателной работе	39
12	Mo’minov D. M.	Yoshlar hayotida kasb tanlash motivatsiyasining psixologik jihatlari	43
13	Kurbonova G. A.	Fanlararo aloqadorlikning psixofiziologik asosi va muhim jihatlari	46
14	Abdullayev A. Sh.	Maktab ta’limi sohasidagi ayrim islohotlar natijasining ijtimoiy-psixologik tahlili (o‘qituvchilarning mehnat jarayonidan qoniqishi misoloda)	50
15	Dadabolayeva O.S. Abdullayeva D. I.	Boshlang`ich sinf o’quvchilarini pirls xalqaro baholash tizimiga tayyorlash	54
16	Abulova M.K.	Alohida ta’lim ehtiyojlari bo’lgan bolalarning ta’lim huquqlari	55
17	Artikova N. Sh. Israilova J. N.	O`quvchilarning matematikadan mustaqil ishlarini tashkil qilish usullari	58
18	Nizomov B.R. O’rinova O. N.	Jismoniy tarbiya sharoitida maktabgacha yoshdagi bolalarning sog'lig'ini saqlash	60
19	Baybayeva M.X. Karimova M.M.	Ta’limda innovatsiyalarni boshqarish	64
20	Boybekova I. X.	Talabalar o‘zlashtirishini baholashning psixologik xususiyatlari	66
21	Masharipov Y. Botirova G. B.	Xotin-qizlarni sport turlariga qiziqtirish muammolari	70
22	Ibragimova Sh.	Maktabgacha ta`lim yoshidagi bolalar bilish jarayonlarining rivojlanishida o`yin faoliyatining ahamyati	73
23	Jòramurotova S.O.	Ta`lim tizimini takomillashtirishda – bo`lajak pegagoglarni tayyorlashning nazariy huquqiy asoslari	77
24	Axmedov Q. A.	Rossiyada amaliy ijtimoiy ishning asosiy yo'nalishlari va xususiyatlari	80

25	Rajapov P.S.	Buyuk saljuqiylar davri (1038-1157) madrasalarining ta'lim jarayonini ijtimoiy xususiyati	84
26	Sultonov R.K.	Tug'ilgandan bir yoshgacha bo'lgan chaqaloqlarda traxeya rivojlanish ko'rsatkichlari dinamikasini baholash	88
27	Turayev D.A.	Bo'lajak texnologik ta'lim o'qituvchisining kasbiy grafik kompetentligini rivojlantirishning didaktik imkoniyatlari va modeli	90
28	Turayev R. T.	Ixtisoslashtirilgan maktabdagi iqtidorli o'quvchilar bilan ishlash usullari va ularning psixologik xususiyatlari	94
29	Tursunboyeva D.	Bolalar iqtidorini yuzaga chiqishiga to'siq bo'luvchi omillar	98
30	Xayitova Z. M.	"O'qituvchi-o'quvchi" munosabat tizimi samaradorligi	101
31	Ходжикулова Ф.Д.	Социально-экономическое значение малого бизнеса и частного предпринимателства	103
32	Xoldorova M.G'	Harakatli o'yinlarni o'rgatishda o'quvchilarning faolligini oshirish	105
33	Allayorova S.U.	Maktabdan tashqari ta'limda marketing faoliyati	107
34	Abdunazarova Z.S. Erkinova Ch. Ergasheva S.	Sharq allomalarining talabalardagi reproduktiv salomatlik ko'nikmalarini shakllantirishga oid qarashlari	109
35	Abdirashitova G.B.	Boshlang'ich sinf o'quvchilarining kommunikativ kompetensiyalarini shakllantirish metodikasi	113
36	Artikova N.Sh. Mamatova M. M.	Boshlang'ich sinf o'quvchilariga chet tilini o'qitishning o'ziga xos muammo va echimlari	116
37	Badritdinova M.B.	Muammoli ta'lim mustaqil fikrlash omili sifatida	119
38	Voxidova N. X.	Bo'lajak o'qituvchilarni tarbiyaviy faoliyatga tayyorlash mazmuni	122
39	Gapparova M.E.	O'qituvchilarning kasbiy kompetentligini shakllantirish va rivojlantirish metodlari	125
40	Nuralieva D.M.	O'smirlarni ta'lim jarayoniga qiziqish motivlarini oshirish va ularni pedagogik-psixologik tahlili	129
41	Jo'raeva S.N.	Kasbiy kompetentlikning bugungi kundagi ahamiyati	132
42	Исамова П.Ш. Абдурашитова Д.	Психологические особенности гендерной социализации в дошколном возрасте, как проблема современного образования	138
43	Karimova M. H.	Harbiy ta'limda o'qituvchi-kursant munosabatlarining ko'rsatkichlari	140
44	Komilova M. M.	Nodavlat oliy ta'lim muassasalarida rus tilini o'qitishda muammolar va takliflar	146
45	Tursunov L. S.	Forobiyning shaxs rivojlanishiga kognitiv yondoshuvlari	149
46	Абдувалиева М. А.	Инклюзивное образование в США как эффективный способ обеспечения качественного образования	153
47	Mamatova S. M.	Umumiy o'rta ta'lim maktablarida pedagogik jarayonlarni tashkil etishning samaradorligi	158
48	Комилова М.М. Мамутова А. К	Дистанционное образование - востребованная форма современного обучения	160
49	Миркамилова М.С	Направления развития методов преподавания и практико-ориентированный подход к преподаванию курса физики	164
50	Nishanov S.Yu.	Zamonaviy xorijiy tadqiqotlarda sudyalar faoliyatining o'rganilishi	170

51	Нуримбетова Э. Ж.	Проблема профессионалной пригодности практического психолога	173
52	Farhodov F.B. Olimova F.	Ta'lim maktablarida tarbiyaviy jarayonlarni tashkil etish va boshqarish mexanizmlari	176
53	Пак В.В.	Стратегии достижения индивидуалной и групповой сели, как основа качественного образования	179
54	Parmonov B.E	Maktabgacha yoshdagi bolalarda axloqiy tushunchalar shakllanishining psixologik xususiyatlari	183
55	Pulatova G.M. Maxamadjonov J.Z.	Maktabgacha yos'hdagi bolalarga o'zga tilni o'rgatis'hning psixologik xususiyatlari	188
56	Рахимкулова М. Т.	Инклюзив таълимга тайёргарлик аспектлари	191
57	Рахимова Д.С. Зомонова Л.Ф.	Талабаларнинг интеллектуал салоҳиятини ривожлантириш сифатли таълим гаровидир	195
58	Saidmurodova S.N.	Malaka oshirishdagi o'qituvchilarning kasbiy kompetentlik mezonlarini interfaol texnologiyalar asosida tarbiyalash modellarining o'ziga xosligi	198
59	Saloxidinova X.H.	Maktabgacha yoshdagi bolalarning oilada tasviriy san'at motivlarini yuzaga keltiruvchi shart-sharoitlar	200
60	Султанова А. А. Парманов Р. Отажанов Р.	Качественное образование: факторы, проблемы, пути решения	204
61	Sultonova G. Ya.	Innovatsion ta'lim-tarbiya jarayonida yoshlar tarbiyasi	208
62	Тошматов Б.Э.	Педагог маҳорати таълим сифатини оширишнинг бош мезони сифатида	210
63	Усмонова Ю. Б.	Бошланғич синф уқувчиларида ижодий тафаккур ва мустақил фикрлашни шакллантириш	215
64	Фарфиева К. А. Ибрагимова А.	Талабалар илмий тафаккурини шаклланишида ахборот манбаларининг афзалликлари	219
65	Хужаева Х.Х.	Кимё таълимида видеодарслардан фойдаланишнинг афзалликлари	222
66	Хабиев Т.Р.	Развитие рефлексивности студентов, как фактор формирования навыков принятия решений в будущей профессии (на примере менеджеров)	225
67	Haqiqatbekov Z.Sh.	Sport karerasining modellari tahlili	230
68	Xolturayev A.P.	Zamonaviy psixologik tadqiqotlarda o'quv faoliyatida natijaga erishish	233
69	Худойқулова Ф.Б. Исраилова Ж. Н.	Бошланғич синф ўқиш дарсларида ўқиш малакаларини шакллантириш усуллари	236
70	Ҳайитов О. Э. Пулатов Ж. А.	Ўқувчиларни профессионал спорт таълимига йўналтириш жараёни психологик муаммо сифатида	239
71	Шамшетова А.К.	Оролбуйи минтақаси аҳолисига психологик хизмат кўрсатишнинг самарадорлиги	244
72	Шодмонова Ш.С. Адизова Г.М.	Таълим-тарбия жараёнларида талабаларда ижодий фикрлаш кўникмасини шакллантириш йўллари	247
73	Yunusxodjayev Z.Sh	Ta'lim sifatini oshirishda o'qitish jarayoninig 4 pog'onali metodidan foydalanish	250
74	Meliyeva Ya.X.	Pedagog mahorati – ta'lim samaradorligi mezoni sifatida	255
75	Hamidov A.A.	Harbiy ta'limda kursantlarning hissiy va ahloqiy sifatlarining roli	259

76	Ғаниева Х. А. Ахаталиева Ш.М.	Таълим сифатини оширишда талаба ёшлар ўзини-ўзи англашининг ижтимоий-психологик механизмлари	263
77	Masharipov Y Nizomov B	Oliy ta’lim tizimida psixologik xizmatni tashkil etishning ijtimoiy ahamiyati	266
78	Холмуродова Ш	Ахлоқ, одоб тушунчаларининг моҳияти ва унинг қуръони карим ва ҳадисларида ёритилиши	269
79	Jumayeva G.O.	Keksalik biologik va psixologik hodisa sifatida	277
80	Muhiddinova D.B. Madiyeva S.M.	Idrokning boshqa bilish jarayonlari bilan o’zaro bog’liqlik sabablari	280
81	Atakhujayeva Sh.A. Nazarova M.S	Overcoming nervousness in speaking exams: strategies for success	282
82	Djuxonova N.X..	Ta’lim muhitida o’quvchi shaxsi xavfsizligiga tahdid qiluvchi omillarning ijtimoiy-psixologik talqini	285
83	Soliyev F.S.	Ta’lim muhitida o’quvchi shaxsi xavfsizligiga tahdidlar va ularni bartaraf qilishning ijtimoiy-psixologik usullar	289
84	Abdullayev S.	Ta’lim va tarbiya samaradorligini oshirishda axborot-kommunikasion ta’lim texnologiyalaridan foydalanish	293
85	Mo‘minov D.M.	Ta’limda psixologik manipulyatsaga bo‘lgan munosabatlar va uni inson hayotidagi o‘rni	299
86	Abdullayeva A. R.	Psixologiya fanida test metodining qo’llanishi	303
87	Abdullayev S	Sifatli ta’lim berishda o’qituvchilarda kommunikativ ko’nikmalarni shakllantirish	306
88	Abdukadirova L.Yu.	Raqamlashtirish sharoitida qiyin xayotiy vaziyatda qolgan talabalarning psixologik farovonligini rivojlantirish bo‘yicha psixokorreksion dastur xususiyatlari	309
89	Yuldasheva X.Q.	Taym menejment asosida talabalarning vaqtini samarali boshqarish yo’llari	313
90	Ashurov R. R.	O’quvchilarda intellektual rivojlanish omillari namoyon etilishi	316
91	Яҳёева У. Ш.	Бошланғич синф ўқувчиларида креатив тафаккурни ривожлантиришнинг педагогик-психологик асослари	319
92	Шониязова И. М.	Психологияда аффилиация мотиви муаммосининг ўрганилиши	323
93	Собирова Д. А.	Тиббиёт ходимлари социал интеллектининг илмий адабиётларда ёритилиши	328
93	Ochilova K.J.	O`smir yoshdagi o`quvchilar tizimida psixologik xizmat muammolari.	332
94	Uzakova Yu.Yu.	Shaxsda psixologik muhofaza imkoniyatlarini shakllantirishning ijtimoiy-psixologik mexanizmlari	337
95	Турдумартова А.	Парадоксы высшего образования	341
96	Ashurova S.A.	Ta’lim-tarbiyaning uyg’unligi va zamonaviy axborot muhitida yoshlar muammosiga yechim	344
97	Саидова Н.И. Самижонов Н.М.	Сифатли таълим: омиллар, муаммолар, ечимлар	347
98	Artikova N.Sh. Mamatova M.M.	Boshlang‘ich sinf o‘quvchilariga chet tilini o‘qitishning o‘ziga xos muammo va yechimlari	354
99	Atakhujaeva Sh.A.	Development of social intelligence of student personality in interpersonal interaction of a student group	357

100	Артикова Н.Х. Нурматова Ш. Х.	Инглиз тили дарсларида ҳайвонот оламини ўргатиш ишланма – лойиҳаси	360
101	Жўракулова Д.З. Асқарбекова Н.	Кичик мактаб ёшидаги ешитишида нуқсони бўлган болалар учун тасвирий санъатнинг психологик аҳамияти	363
102	Mamadaliyev A.A.	Jismoniy tarbiya va sport sohasiga oid kadrlar siyosati va uni boshqarish	367
103	Мамасидикова Н.	The concyept of developing phonetic competencye in primary class students	371
104	Қоражонова Б.Т.	Ўқувчилар ёшига кўра психологик маслаҳатнинг таълим сифатига таъсири	374
105	Саидова Б, Хусенова Д.	Авесто даврида аёллар таълим-тарбиясининг мазмуни	378
106	Хасанова С.Ш. Хасанова Д.	Психология фанида таълим жараёнини ўзига хос хусусиятларини тадқиқ қилиниши	382
107	Машарипов Й, Сулаймонова М.Ҳ.	Спорт тўгараклари бола соғлигини мустаҳкамловчи пойдевори бўла олади.	387
108	Неъматжонова Й.	Педагогика олий ўқув юртларида таълим сифатини оширишда хориж тажрибаларидан фойдаланиб такомиллаштиришнинг педагогик асослари	391
	2- ШЎЪБА: ЗАМОНАВИЙ АХБОРОТ МУҲИТИДА ЁШЛАР ТАЪЛИМ-ТАРБИЯСИ МУАММОСИ		
109	Нишанова З. Т. Рахматуллаева Г.М	Таълим жараёнида ўзлаштиришнинг хотирага боғлиқлиги	396
110	Абдуллаева З.И.	Шахс иқтидори ва шахслараро муносабат психологияси	398
111	Насриддинов Ч	Математик ва психологик билимларнинг ёшлар дунёқарашини кенгайтиришдаги ўрни	402
112	Ашуров Р.Р.	Ўқувчиларда интеллектуал ривожланиш омиллари намоён этилиши	405
113	Муродова Н. Б.	Ўқувчиларда китоб ўқишни шакллантириш жараёнида идрокнинг роли	409
114	Muradullayeva B.A.	Oilada farzand tarbiyasiga zamonaviy axborot muhitining ta’siri	412
115	Axmedov E.K.	Axborotlashgan jamiyatda xorijiy multfilmlar missionerlarning targ‘ibot vositasi sifatida	415
116	Алимова Н. У.	Фарзанд тарбияси – энг катта масъулият	418
117	Билолова З.Б.	Психологик хизматни олиб боришда ишонтириш механизмининг психологик таъсири	422
118	Djo‘raeva M. T.	Olti yoshli bolalar bilan ishlashga qo‘yiladigan talablar	426
119	Joldasheva A.U., Sodikova R.S.	Kasbiy kompetensiyalarning ta’lim samaradorligiga ta’siri.	432
120	Ismoilova N. Z.	Informatsion stress va talaba faoliyatining psixologik bog‘liqligi	435
121	Kurbonova G.A.	Fanlararo aloqadorlikning psixofiziologik asosi va muhim jihatlari	438
122	Qurbonboev A. N.	Talabalar o‘zini o‘zi faollashtirishining o‘ziga xosliklari	442
123	Mamatova S. M.	Bo‘lajak o‘qituvchilarni pedagogik jarayonlarni tashkil etish va boshqarish faoliyatiga tayyorlash omillari	445
124	Mardieva F. H.	Talabalar xarakterining ilm olishga ta’siri	447

125	Muxsieva A. Sh.	Pedagogicheskoe uslovie podgotovka budущego uchitelya k rabote s odaryonnыmi detmi	450
126	Voxidova N. X.	Ta'limda innovatsion faoliyatni tashkil etish muammolari	453
127	Nasimdjanova M. M.	Аккултурация, как процесс освоение чужой культуры	457
128	Niyozmetova G. I.	Professional kompetenцiyani oshirishning psixologik muammolari	460
129	Nurmamatov A.Sh.	O'spirinlarda kreativ - ijodiy tafakkur va uni rivojlantirish masalasi	463
130	Jo'rayev A.Q.	Oila mustahkamligida enopsixologik munosabatlarning psixologik xususiyatlari	467
131	Raximova I. I.	Психологические особенности социально активной молодежи	475
132	Saidova D.I.	Maktabgacha yoshdagi bolalar bilish jarayonlarining rivojlanishi	479
133	Salaeva N. Xudayberganova S.	Oilada o'quvchi- yoshlarni axborot xurujlaridan himoya qilishning ba'zi jihatlari	484
134	Sattarova D. E.	Zamonaviy ta'limni tashkil etishning o'ziga xos xususiyatlari	488
135	Suleymanova T. G.	Адаптация к новой социалной среде - как важный фактор формирования ценностных ориентаций студентов	492
136	Mamaradjabova B.A.	O'z-o'zini anglash strategiyasi	496
	Tillashayxova X. A., Fedyunina D.S.	Подходы к изучению психологического благополучия, как фактор воспитания современной молодежи	498
137	Teshaev S.S. , Abdullaeva M.M. -	Yoshlarni tarbiyalashda boshqaruv muloqotining o'ziga xos jihatlari	503
139	Umirova S. S.	Boshlang'ich sinf o'quvchilarining emotsional xususiyatlari	509
140	Umrixina V. I., Seytakova K.	Националное воспитание молодежи в республике Узбекистан	513
141	Urazova M.B.	Актуалност и важност воспитания молодежи в условиях глобализации	518
142	Hamidov A. A.	Chaqiruvga qadar boshlang'ish tayyorgarlik jihatlari tahlili	521
143	Hasanova M	Yoshlar internet submadaniyatining o'ziga xos jihatlari	527
144	Xolbo'taev X.H.	Talabalardagi virtual hayotga bo'lgan moyillikning ijtimoiy-psixologik sabablari	531
145	Xolmurodov G'.O.	O'zbekistonda voyaga yetmaganlar axborot xavfsizligini ta'minlashga yo'naltirilgan ustuvor vazifalarning xususiyati	534
146	Xudoynazarova U. O'.	Ta'limda nomoddiy madaniy merosdan foydalanish samaradorligi	539
147	Shamsiddinova E.M.	Место и рол технологии обучения в педагогической системе	542
148	Eshmatova X.X.	Ilk yoshdagi bolalar aqliy taraqqiyotining o'ziga xos jihatlari	546
149	Yuldasheva N.Q.	O'quvchilarni kasb-hunarga yo'naltirishda qiziqishlarning psixologik omillari	551

150	Yunusov K.A.	“Ta’lim-tarbiya infratuzilma”si - zamonaviy axborot muhitida innovatsion yondashuv	555
151	Yusupova S. N., Ergasheva U.	Причины возникновения конфликтов в семе	558
152	Mahmudova M.	Nomukammallik tuyg’usi va nomukammallik kompleksi	563
153	Yakubbaeva N.N.	Zamonaviy axborot muhitda yoshlar ta’lim-tarbiyasi muammosi	565
154	Tohirova M.Z.	“Uchinchi Renessans davri va O‘zbekistonning yuksalishida mustahkam oilalarning ahamiyati”	568
155	Ramatjonova G.B.	Maktabgacha ta’lim tashkilotidagi tarbiyalanuvchilarni maktab ta’limiga tayyorlash jarayonlari	570
156	Qurbonova B.N.	Oliy ta’lim muassasasi talabalarini kasbiy tayyorlashda mustaqil ta’limni tashkil etishning psixologik jihatlari	573
157	Nuriddinov R.S.	Zamonaviy axborot muhitida yoshlar ta’lim-tarbiyasi	578
158	Mamaraimova L.A.	Bolalarda agressiv xulq-atvor diagnostikasi mezonlari	580
159	Jo‘raeva M. X.	Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida muloqatchanlikni shakllantirish	583
160	Kucharov S. A.	Texnologik ta’lim yo‘nalishida axborotlashgan ta’limning rivojlanish metodikasi	586
161	Mirzaeva F.O., Darobov R.R.	Jadidchilik harakatining vujudga kelishi	589
162	Saidova B.N.	O‘zbek xalq pedagogikasida ayollar ta’lim-tarbiyasi:mazmuni, maktablar turi	593
163	Akramova F. A.	Sharq mutafakkirlarining ta’lim-tarbiyaga oid qarashlari - ma’rifatli jamiyatning asosiy negizi sifatida	596
164	Umrixina V. I., Kurtasova M.	Рол семи в воспитании ребенка с опфр	599
	3-SHO‘BA: PSIXOLOGIK YETUKLIKNI TA’MINLASHNING IJTIMOIY-PSIXOLOGIK USULLARI		603
165	Abdullayeva R.M., Berdikulova G.N., Baqoyeva Z.R.	Yoshlarni to’g’ri kasb tanlashga yonaltirish va hayot sifatini oshirishning ijtimoiy-psixologik omillari	603
	Abdullaeva M.A.	Rsixologik etuklikni ta’minlashning ijtimoiy -psixologik usullari	608
167	Abdullayeva D.U.	Ota-ona va bola munosabatlari psixokorreksiyasining o‘ziga xos jihatlari	612
168	Abdunazarova Z.Sh.	Sharq allomalarining talabalarda repraduktiv salomatlik ko‘nikmalarini shakllantirishga qarashlari	615
169	Abirova U.N.	O‘zbekistonda yoshlarni oila, mahalla va ta’lim muassasalari ijtimoiy-pedagogik hamkorligida tarbiyalashning dolzarb masalalari	618
170	Adizova G., Sulaymonova M.E.	O‘qituvchilarning kasbiy kompitentligini shakllantirish va tarbiyaviy faoliyatga tayyorlash metodlari	621
171	Adilova M.F., Mirzaraximova Z.R.	Bo’lajak pedagoglarning kasbiy kompetentligini shakllantirishning nazariy jihatlari	626
172	Akramova F.A., Bilolova Z B.	Yoshlarni oilaga tayyorlashning ijtimoiy-psixologik muammolari	631
173	Rahimova I.I., Alibayev B.F.	Korrupsiyaning psixologik omillari	634

174	Alchurazova N.B.	Maktabgacha yoshidagi bolalar o'yinining psixologik xususiyatlari	638
175	Arzikulov O'.M.	Talabalar o'quv faoliyatiining motivlari	641
176	Ataxo'jayeva Sh. A., Mahmudjonova R.R.	Boshlang'ich sinflarda o'quvchilarning ta'limga qiziqishini oshirish	645
177	Сулетбаева Э.С.	Методы изучения психологической готовности к семейной жизни молодежи: от представлений до навыков	648
178	Жабборова О. М. Сапарбаева Д.Т.	Бошланғич синф ўқувчиларида психологик етукликни таъминлаш усуллари	651
179	Арифджанова М.А.	Проблема эмоционалного выгорания и способы ее преодоления	654
180	Asrarxanova Ye.A.	"Erta bolalar autizmi muammosini o'rganish tarixi"	657
181	Eshmurodova G. X.	Shaxsning o'zini anglashi o'z-o'zini boshqarishini rivojlantirishning asosi sifatida	663
182	Jo'raqulova D. Z. Abdurazzoqova M. A.	Shaxsning psixologik taraqqiyotida saxiylikning o'rni	665
183	Axmedova M.X. Komilova Sh.B.	Yoshlar ta'lim- tarbiyasi jarayonida psixologik yetuklikni shakllantirish va rivojlantirishning ilmiy -amaliy asoslari	667
184	Axmedov B.M.	Yetuklikda kasbiy kompetentlik shakllanishining psixologik omillari	669
185	Ashurmatov M.K.	Harbiy xizmatchilar kasbiy psixologik etukligining mezonlari	673
186	Baltamuratova A.P.	Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini kasbiy tayyorlashda psixologik-pedagogik fanlar asosida ijodiy faoliyatini ta'minlash	675
187	Bafaev M. M.	Tolerantlik hodisasining ijtimoiy-psixologik mazmuni	678
188	G'afforova D.J.	Zamonaviy jamiyatda ajralish va inson ruhiyati muammolari	683
189	Yorboboeva I.B.	Ta'lim jarayonida o'smirlarni oilaviy hayotga tayyorlashning psixologik imkoniyatlari	686
190	Ibragimova Sh., Alieva S.	Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarda kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirishda oila va maktabgacha ta'lim tashkilotinig o'rni	689
191	Mo'minov D.M.	Ommaviy axborot vositalari (OAV) oilada tarbiya vositasi sifatida	692
192	Karimova M.H.	Harbiy ta'lim tizimida talabalar bilan ishlashning psixologik omillari	695
193	Umarova Z.A., Yergasheva R.A.	Boshlang'ich ta'limda pedagogik konfliktlarni bartaraf etishda psixolog mutaxassisdan foydalanish	698
194	Rajabov M.J.	Psixologiya fanida nutqni bevosita va bilvosita metodlar bilan o'rganish	701

195	Hamidov A.A.	Chaqiruvga qadar boshlang‘ich tayyorgarlik darslarida yoshlarni harbiy xizmatga psixologik tayyorlash yondoshuvlari	70
196	Yakubbaeva N. N.	Zamonaviy axborot muhitida yoshlar ta’lim-tarbiyasi muammosi	709
197	Nuriddinov R.S.	Bo‘lajak pedagoglar ruhiy salomatligining psixodiagnostikasi va psixokorreksiyasi	712
198	Исамова П. Ш. Мирхалдарова Д. А.	Изотерапия как способ коррекции эмоционалных состояний детей старшего дошколного возраста	714
199	Kabulova S.B.	Shajarali rahbarlar shaxsiy xususiyatlarining psixologik tahlili (erkak va ayol rahbarlar misolida)	716
200	Kayumova G.N.	Nikoh motivlari - oila mustahkamligining muhim omili sifatida	720
201	Kushakova N.I.	Gedonizmning oila qurishdagi salbiy ta’siri	723
202	Асанова Г. М. Мамбетова Т. Б.	Основы и психосоциалные методы формирования психологической зрелости	727
203	Meyliev U.	Mafkuraviy immunitetni shakllantirish va ma’naviy tarbiyaning o’rni	731
204	Rajabov M.J.	Psixologiya fanida nutqni bevosita va bilvosita metodlar bilan o‘rganish	736
205	Baybaeva M. X. Najimova Sh. Sh.	Sog‘lom turmush tarzini shakllantirishning pedagogik asoslari	739
206	Pardaboeva R.F.	Didaktik o‘yinlar haqida	742
207	Nazirqulova N.G'.	Yoshlarda oilaviy tarbiya ustuvorligini ta’minlash omillari	745
208	Pulatov J. A.	Kazusli vaziyatlarda sportchi emotsional holatini psixokorrektsiyalash	748
209	Xolbo‘taev X. H.	Talabalardagi virtual hayotga bo‘lgan moyillikning ijtimoiy-psixologik sabablari	752
210	Назирова Л. В. Ашуров Н.	Методы изучения представлений о себе в качестве будущего родителя	756
211	Насимджанова М.М.	Аккултурация как процесс освоение чужой культуры	760
212	Нуралиева Д.М. Якубов Б.Б.	Психологик етукликнинг таминлашда футболчиларнинг муваффақиятга эришишнинг ижтимоий психологик ҳусусиятлари	763
213	Ориббоева Д.Д.	«Талабанинг ижтимоий компетентлиги» феномени тавсифномаси	766
214	Жабборова О.М.	Бошланғич таълимда психологик хизматни ташкил этишнинг инновацион механизмлари	770
215	Юлдашева М. Б.	Одиночество и личностной потенциал студентов	773
216	Полванова Д. Т.	Замонавий ўсмирларда ижтимоийлашувнинг психологик муаммолари	777
217	Пронин Р.О.	Особенности перцептивного научения у представителей различных типов профессий	781

218	Раҳимова И.И. Абдумаликова М. Х.	Замонавий тадбиркор аёлнинг ёшга доир психологик хусусиятлари	785
219	Рахмонова М.Х.	Аёл тадбиркорнинг оилавий муносабатлари	788
220	Норбоева Г. Н. Рустамов А.Х.	Педагоглар фаолиятида психологик саломатликни ижтимоий-психологик омилларга боғлиқлиги	792
221	Салаева М. С. Шаюнусова Ф. С.	Депрессив ҳолатдаги шахсларга психологик ёндашув услублари	796
222	Салаева Н Худайберганова Сҳ	Ўқувчиларнинг психологик етуклигини таъминласҳда синф жамоасининг роли ва оърни	800
223	Узакова Й. Й.	Шахсда психологик муҳофаза имкониятларини сҳакллантирисҳнинг ижтимоий-психологик механизмлари	803
224	Умарова Н. Ш.	Иқтисодий ижтимоийлашувининг гендер хусусиятлари таҳлили	807
225	Хаджакулова Д. Э.	Анализ социалных и психологических аспектов при глубинных измерениях судейской деятелности	811
226	Хусанов С. М.	Мотивация тушунчаси, мотивлар, рағбатлантириш, мотиватция механизми	814
227	Шакаров Ў.Б.	Давлат хизматчиси фаолиятида ахлоқий сифатларнинг ўрни	818
228	Шамсиддинов Б. Н.	Ёшларни индивидуал-типологик хусусиятларида ҳимоя механизмлари намоён бўлишининг ижтимоий–психологик жиҳатлари	822
229	Шодиева Н. Н. Розибоев Қ.	Оила ва таълим муассасаси ҳамкорлиги асосида ўқувчи-ёшларда соғлом тафаккурни шакллантиришнинг назарий ва амалий асослари	826
230	Гаппарова М.Е.	Ўқитувчиларнинг касбий компетентлигини шакллантириш ва ривожлантириш методлари	829
231	Шомуротова Н.Н.	Психологик етукликни шаклланиш факторлари	833
232	Юсупжонова И. А.	Бўлғуси педагогнинг касбий ривожланиш муаммосини ўрганишнинг назарий асослари	839
4-SHO'BA: GLOBALLASHUV DAVRIDA YOSHLARDAGI XULQ-ATVOR AGRESSIYASI MUAMMOSI VA UNING YECHIMLARI			
233	Назирова Л.В. Джураев С.	Социально психологический тренинг, как метод повышения адаптации несовершеннолетних с овз в чрезвычайных ситуациях	842
234	Асанова Г. М. Хамдамова М.Х.	Влияние средств массовой информации и социальных сетей на поведенческую агрессию у подростков в эпоху глобализации и пути ее решения	846
235	Абулова М.К.	Марказий осиё мутафаккирлари меросида маънавият ва маърифат масалаларининг таҳлили	850
236	Алимова Г.К. Лутфуллаева И.А	Агрессив болалар учун психологик маслаҳатни ташкил этиш шарт-шароитлари	854
237	Аскарова Г.У.	Копинг – поведение как психологические способы преодоления стресса у молодежи	862
238	Аскарова Н. А.	Болаларда агрессив хулқ-атвор диагностикаси мезонлари	864

239	Атаджанов М. Й.	Глобал ахборот муҳитида съҳахс қурилмасида ҳулқ-атвор қадриятларига тахдидлар	868
240	Бафаев М.М. Розубаева М. Т.	Девиантное поведение: критерии изучения	873
241	Бахриддинов М. М.	Вояга етмаган болаларда хулқи - оғишганликнинг психологик хусусиятлари	877
242	Бегжанова А.Н.	Шахслараро муносабатларда агрессив хулқнинг намаён бўлиши	882
243	Бердиёрова Ш.З.	Ёшлар ўртасидаги агрессия муаммосига назарий ёндашувлар	886
244	Дарвишхожаев Х.А.	Ўсмирларда кечадиган ёлғизлик ҳиссининг ўзгига хос психологик ҳусусиятлари	890
245	Мелиева Я.Х. Джураева М.Т.	Мактабгача ёшдаги болаларда учрайдиган агрессивлик ва гиперактивлик	892
246	Жалилова С.Х.	Ўсмирлардаги агрессив хулқ-атвор ва унинг психокоррекцияси	895
247	Исмоилова Н. З.	Информацион стресс ва талаба фаолиятининг психологик боғлиқлиги	899
248	Кушанова М.И.	Глобаллашув даврида ўсмирлар агрессив хулқ-атвори – ижтимоий-психологик муаммо сифатида	901
249	Қурбонбоев А.Н. Абдусатторова М.О.	Антисотсиал хулқли оъқувчи-ёсъҳлар билан исъҳласъҳда психологик хизматнинг оърни	906
250	Марипова А.Б.	Ўспиринлик давридаги хулқ-атвор агрессияси муаммоси ва унинг ечимлари	908
251	Кҳолбутаев Кҳ.	Gadgets at the service of family well-being	912
252	Махмудова Д.А.	Одам савдоси трансмиллий муаммо сифатида	914
253	Мустафаева М.Ш.	Глобаллашув даврида ёшлар хулқ - атвори агрессияси муаммосида алекситимиянинг психологик таъсири хусусиятлари	916
254	Назирова Л.В. Мамбетова Н.	Проблема поведенческой агрессии у молодежи и пути ее разрешения	920
255	Нишонова Л.М.	Ўсмирлик даврида хавотирланиш ҳиссининг намоён бўлишига ўқув фаолиятнинг таъсири	925
256	Рахмонова Н.А.	Ўсмир хулқида интизомсизликни келтириб чиқарувчи сабаблар	928
257	Сабохиддинова Ш. Х.	Копинг хулқ-атворнинг психологик хусусиятларини фанда ўрганилганлик ҳолати	931
258	Саттарова Ш.Қ. Мухамедалиева Л.И.	Бўлажак педагогларда таълимдаги хулқ-атвор агрессияси муаммосини бартараф этишда позитив кайфиятнинг оърни	933
259	Фарҳодов Ф.Б. Олимова Ф.	Таълим муассасаларида тарбиявий жараёнларни ташкил этиш ва боқариш механизмлари	937
260	Елов З. С. Фарҳодова М.С.	Ўсмирлик даври инқирозларининг ижтимоий-психологик сабаблари	940

261	Шарафутдинова Х. Г.	Ота-она ва фарзанд муносабатларида деструкция ижтимоий-психологик муаммо сифатида	944
262	Шокиров Д.М.	Ўсмирлик даври психологик муаммоларининг муқобил ечимлари	948
263	Ҳайдарова С. С.	Ўсмирлик даврида негативизм хусусиятларининг агрессевлик ҳолати	951
264	Муҳиддинова Д. Б.	Stress va tushkunlikdan xalos bo`lish	954
265	Рустамова Й.А. Жумаева Г. Оъ.	Глобаллашув даврида ёшларда агрессив хулқ-атвор шаклланишининг ижтимоий психологик омиллари	957
266	Барноев Б. Б.	Ўсмирлик давридаги хулқ оғишлари ва жиноят содир этишга мойил бўлган ўсмирларни ўрганишнинг психологик хусусиятлари	961
267	Хаджакулова Д. Э.	Глубинные измерения судейской деятельности: анализ социальных и психологических аспектов	966
268	Хидойходжаева Х.Т.	Факторы удовлетворенности трудом как основа мотивации персонала	969
269	Жўрақулова Д. З. Абдуллаева М.А.	Кичик мактаб ёшидаги болаларда инклюзив таълим жараёнида дўстона муҳитнинг психологик аҳамияти	973
270	Вохидова Н.Х.	Тарбияда инновациялардан фойдаланиш	976
271	Исамова П. Ш. Адылова С.	Формирование толерантной образовательной среды в контексте глобализации	979
272	Худойқулова Ф. Б. Исраилова Ж. Н.	Бошланғич синфларда геометрик материални ўргатишнинг методикаси	982
273	Шодмонова Ш.С. Олимова Ф.	Таълим-тарбия жараёнларида талабаларда ижодий фикрлаш кўникмасини шакллантириш омиллари	985
274	Ҳамидов А.А.	Курсантларни ҳарбий хизматга тайёрлашда ижтимоий - психогик омиллар	987
275	Атаҳужаева Ш. А. Муротова Д. Ж.	Strategies for enhancing writing skills in early school ages	992
276	Абдукадирова Л.Ю.	Қийин хаётий вазитда қолган талабалар етуклигини таъминлашда прокрастинация масалалари	996
277	Саторова М.Д. Неъматуллаева Ф.	Фрустрация-психологик стресс шакли сифатида ўсмирлик даврида кечиши	1001
278	Сарибаева У. С.	Миллий қадриятлар ва гендер тенглик муаммолари	1005
279	Абирова У.Н.	Ёшлар тарбиясида оила, маҳалла ва таълим муассасалари ижтимоий-педагогик ҳамкорлигининг устувор масалалари	1010
280	Улуғова Ш. М.	Талаба тадбиркорлар хулқининг касбий фаолиятга мослашувида этномаданий қадриятлар роли	1012
281	Дарвишхожаев Х. А.	Ўсмирларда кечадиган ёлғизлик ҳиссининг ўзига хос психологик ҳусусиятлари	1014
282	Бегжанова А.Н.	Шахслараро муносабатларда агрессив хулқнинг намаён бўлиши	1017
283	Бахриддинов М. М.	Вояга етмаган болаларда хулқи - оғишганликнинг психологик хусусиятлари	1020